

Билтен

Број 20, јун 2012. године

Представништво Републике Српске

УСТАНОВА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЕКОНОМСКЕ, НАУЧНО-ТЕХНИЧКЕ,
КУЛТУРНЕ И СПОРТСКЕ САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
И РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

IZDVAJAMO

БИТКА НА КОЗАРИ (1942-2012)

“ЈУЖНИ ТОК” КРОЗ РЕПУБЛИКУ СРПСКУ

ПОЛАЗНИЦИ ДИПЛОМАТСКЕ АКАДЕМИЈЕ У ВЛАДИ РС

СВЕЧАНО ОБИЉЕЖЕН ПРВИ РОЂЕНДАН АНДРИЋГРАДА

ПРЕДСТАВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У СРБИЈИ

Булевар деспота Стефана 4/IV
Београд, Србија

Тел: 00 381 11 324 6633

Факс: 00 381 11 323 8633

E-mail: predstavnistvo@predstavnistvorsbg.rs

Садржај

У фокусу

Битка на Козари (1942-2012)	3
“Јужни ток” кроз Републику Српску	9

Специјалне везе

Полазници Дипломатске академије Србије у посјети влади РС	10
---	----

Култура

Свечано обиљежено првих годину дана Андрићграда.	12
---	----

Туризам

Ергела Борике	14
---------------------	----

Општине РС

Љубиње.	16
--------------	----

У фокусу

Битка на Козари (1942-2012)

Ове године навршило се 70 година од Битке на Козари, једне од најтежих, а у исто вријеме и најславнијих епопеја у историји нашег народа, како по броју жртава, тако по свом богатом прилогу у антифашистичкој борби. Битка на Козари је почела 10. јуна 1942. године и трајала је 27 дана до пробоја на југозападном дијелу Козаре, 15 километара источно од села Међувође. Претходио јој је нечувени терор и геноцид усташке тзв. Независне Државе

Хрватске према српском народу који је устао да брани свој живот и своја имања. Битка на Козари, у којој су малобројне партизанске јединице браниле народ у збијегу, била је значајна за цјелокупни партизански покрет отпора, јер је представљала примјер јунаштва и одлучности бораца пред надмоћнијим и добро наоружаним непријатељем. На Меморијалном зиду на Мраковици уписана су имена 9.921 партизанског борца погинула у борбама на

овом подручју током Другог свјетског рата. Историчари су прикупили податке о 33.398 побијених бораца цивила, док судбина многих ни до данас није позната. Годишњица Битке на Козари обиљежена је низом манифестација у Србији и Републици Српској

Полагање цвијећа

У суботу 30. јуна полагањем цвијећа на Гробљу ослободилаца Београда започето

У фокусу

је обиљежавање 70 година од Битке на Козари., геноцида над српским народом у рату од 1941. до 1945. и истрајног српског антифашизма. Преживјели учесници Битке на Козари, преживјели логораши Јасеновца, Јастребарског, Градине и Старе Градишке и чланови Удружења Козарчана у Србији, заједно са члановима Организационог одбора ове менифестације, вијенце свјежег цвијећа положили су на спомен плоче славних крајишких партизанских јединица: Пете и Једанесте крајишке дивизије, и на гроб брата и сестре Драгољуба и Ђује Алексић, који су 1944. године - кад су погинули у борби за ослобођење Београда - имали заједно само 33 године.

Књижевно вече

Књижевни програм у свечаној сали Удружења књижевника Србије, истог дана у 20 сати, привукао је велики број поштовалаца пјесничке мисли и дјела, а посебно зато што је то књижевно вече било у спомен жртвама усташких и њемачких злочина над народом Поткозарја и Козаре и у славу бораца, учесника славне Битке на Козари. Књижевно вече у кући српских књижевника почело је стваралаштвом најмлађих, стваралаштвом ученика основних и средњих школа, побједника на конкурс који је расписан поводом седмдесетогодишњице Битке на Козари. Стручни жири конкурса на којем је учествовало 112 ученика основних и средњих школа из Србије, Српске, Црне

Горе и расејања, додијелио је девет награда, по двије треће у категоријама основних и средњих школа, по једну другу и прву и ону главну, Велику награду. Прилику да свој таленат покажу пред истакнутим српским књижевницима и пред пробирљивом публиком чувене београдске трибине у

У оквиру обиљежавања 70. годишњице Битке на Козари, објављена је књига "Козара, споменик нашег памћења", у издању Представништва Републике Српске у Србији и Света књиге из Београда у којој је, уз кратак историјски преглед из пера универзитетског професора Александра Растовића и избор казивања учесника славне Битке на Козари, дата и најпознатија умјетничка и народна поезија, као трајан запис о нашем колективном сјећању.

Проф. др Александар Растовић између осталог написао:

„У овој неравноправној борби Давида и Голијата, српски народ је на крају изашао као победник, и морално, и стварно, иако су његове жртве током те једномесечне борбе биле огромне (око 80.000 људи у збегу, 68.500 заробљених цивила који су одведени у логоре, више од 35.000 мртвих, од тога више од 23.858 деце)... Бици на Козари претходио је нечувени терор и геноцид усташке тзв. Независне државе Хрватске према српском народу, који је устао да брани свој живот

Француској 7 имало је троје ученика: Ана Мاستиловић, ученица Средње економске школе "Јован Дучић" из Теслића, добитница Велике награде, и двоје првонаграђених: Филип Верон, ученик петог разреда ОШ "Змај Јова Јовановић" из Бањалуке и Кристина Топић, ученица средње школе "Јован

и своја имања. Овај терор који је кулминирао Битком на Козари као резултат имао је стварање једног снажног анти-

фашистичког и слободарског покрета отпора нацизму. Тиме је српски народ стао на страну широке антифашистичке коалиције европских и светских народа и држава, која је на крају рата изашла као победник над Хитлером и нацистичком Немачком“.

У фокусу

Дучић“ из Теслића. Награде су им уручили потпредседник Организационог одбора за обиљежавање 70 година Битке на Козари др Рајко Срдић, директор Представништва Републике Српске у Србији Млађен Цицковић и замјеник председника Организационог одбора Борислав Микелић.

Послије уручења награда ученицима и пригодне бесједне Борислава Микелића, своје стихове у спомен жртвама усташких и њемачких злочина над народом Поткозарја и Козаре, у спомен логорашима Јасеновца, Градине и Старе Градишке и у славу бораца, учесника славне Битке на Козари говорили су пјесници Србије и Српске: Зорица Арсић Манда-

рић, Здравко Бујић, Милован Витезовић, Душка Врховац, Драган Колунџија, Душко М. Петровић, Љубивоје Ршумовић и Рајко Срдић. Глумица Биљана Ђуровић казивала је пјесме Боре Капетановића и Бране Црнчевића, а глумац Томо Курзовић пјесму Бранка Ђопића.

Свечана академија

Круна обиљежавања седамдесетогодишњице Битке на Козари, била је свечана академија у великој сали Народног позоришта у Београду на чијој је сцени сликом, ријечју и музиком представљено и страдање српског народа у рату од 1941. до 1945. године, и завјет на одређеност нашег народа

за антифашизам и све што та одређеност носи у себи, као дио вјековне борбе Срба за истину, слободу и отаџбину.

Свечану академију у Народном позоришту у Београду, која је по оцјени великог дијела публике била својеврстан час историје, отворио је – послје химне Србије “Боже правде” и Свечане пјесме Републике Српске “Моја Република” – пригодном бесједом Председник Републике Српске Милорад Додик, који је био и председник Организационог одбора.

У заиста богатом културно-умјетничком програму свечане академије учествовали су најистакнутији умјетници, како у драмском дијелу, гдје су били:

У фокусу

Биљана Ђуровић, Соња Јауковић, Љиљана Благојевић, Весна Станковић, Лепомир Ивковић, Небојша Кундачина, Синиша Убовић, Тихомир Станић и дјеца из Драмског студија “МАН” проф. Мике Алексића, тако и у музичком, гдје су уз Јадранку Јовановић, Радмилу Смиљанић, Снежану Савићић Секулић и Оливера Њега, били хор Радио-телевизије Србије и умјетнички ансамбл Министарства одбране Србије “Станислав Бинички”, са диригентима Станком Јовановићем и Павлом Медаковићем, и Дечји хор РТС-а са диригентом Снежаном Деспотовић, а занимљиво је да је чувено козачко коло први пут постављено на сцену – као балет.

Сценарио су написали српски пјесници Милован Витезовић и Душко М. Петровић; режирао је Живорад Ајдачић, асистент редитеља Тамара Кацујани, а умјетнички директор је био Петар Зеџ, музички уредник Светислав Божић, костимограф Марина Вукасовић Меденица, продуцент Ивана Ивановић, организатор Миња Здравковић, а видео пројекција Јелена Мунђа.

Бесједа председника Додика

Предсједник Додик је, послије поздравног дијела свог обраћања, прво нагласио да се “са пијететом сјећамо наших предака, који су животе изгубили у борби против зла које је жељело да покори Европу и свијет” и да смо “поносни што су наши преци били борци против фашизма, нацизма

и усташтва. Нажалост, цијена коју смо платили била је огромна. Размјере страдања и геноцида који је учињен над Србима у Крајини, али и у другим дијеловима Босне и Херцеговине, током Другог свјетског рата, никад неће бити до краја утврђене. Деценијама након 1945. године, није било младих, регрута из поткозарских мјеста, који су стасали за војску, а нека од тих мјеста никада нису достигла број становника која су имали почетком Другог свјетског рата. Јасеновац и Козара су најзначајни симболи тог страдања и отпора фашизму и окупатору, које не смијемо да заборавимо”.

Предсједник Републике Српске истакао је и спремност да “учинимо све, да се у највећој могућој мјери утврди историјска истина о догађајима из Другог свјетског рата и спријече покушаји ревизије, у којима се улога Срба у борби против фашизма минимизира и прећуткује, а допринос других народа глорификује и увеличава. А истина је, даме и господо, да су Срби, у огромној већини, били припадници Народно-ослободилачког покрета и да је српски народ највише настрадао у Другом свјетском рату. Тиме је српски народ стао на страну широке антифашистичке коалиције европских и свјетских народа и држава. Чињеница је, с друге стране, да се већина Хрвата и Муслимана борила на страни окупатора, а да је већи број прешао у јединице Народно-ослободилачке војске тек при крају Другог свјетског рата

Устанак против фашизма подигнут је у Крајини, а не у Сарајеву.

И поред тога пружили смо руку помирења припадницима других народа, јер људски и хришћански је праштање. Заједно смо направили тзв. другу Југославију, за коју смо ми, Срби, лаковјерно помислили да је трајан државни оквир у којем ћемо наћи заштиту и сатисфакцију за страдања која смо преживјели. Други нису тако мислили. Оно што је за нас био крај, за друге јужнословенске народе је била пролазна станица на путу успостављања сопствених националних држава. То се најбоље показало почетком деведесетих година прошлог вијека када смо били свједоци распада државе у коју смо уложили толике жртве. Показало се да смо се борили за рачун других, који су искористили борбу наших предака да се нађу на страни побједника у Другом свјетском рату. Борили смо се, даме и господо, за оне који су нам, након само неколико деценија, окренули леђа. Ми нисмо разумијели зашто би њихово право на националну државу, било јаче од права српског народа да остане у већ постојећој држави, за коју је положено толико живота и која је била све, само не хегемонија српског над другим народима. Да иронија буде већа, као територијални оквир за новонастале државе узете су авнојевске границе, иако је јасно да без масовне борбе српског народа у јединицама НОБ-а, не би било ни АВНОЈ-а”.

Подсјећајући на то вријеме разбијања Југославије и

У фокусу

прекрајања граница, Предсједник Додик је подсјетио да “наши аргументи нису уважени, а интереси свјетских моћника у том тренутку нису се поклапали са нашим интересима. У таквим околностима изгубили смо државу која је, ослобођена од идеологије у коју је била заробљена преко четрдесет година, могла да буде просперитетна, а трагични сукоб који је услиједио, могао је да буде избјегнут. Ипак, нисмо до краја, остали наивни. Срби из Босне и Херцеговине 1992. године нису дозволили

да остану заробљени у држави која је настала сецесијом коју нису подржали и која им није гарантовала појединачна и колективна права. Нисмо жељели да постанемо обесправљена мајоризована мањина о чијој ће судбини одређивати други. Геноцид над српским народом у Другом свјетском рату и сачувано сјећање на тај ужас снажно су утицали на нашу одлуку да се одбранимо од новог геноцида, од још једног систематског уништавања Срба и свега српског. Бранећи се од новог геноцида, у сукобу

који нам је наметнут, бранили смо своје куће и своја имања, животе својих породица, бранили смо право да самостално одлучујемо о својој судбини. Резултат те борбе је Република Српска. Република Српска Република Српска је гарант нашег опстанка на просторима западно од Дрине, а јака и стабилна Србија је наш национални и сваки други интерес”.

Предсједник Републике Српске г. Милорад Додик је своју бесједу завршио изразима захвалности свима који су су дошли на ову свечану акаде-

У фокусу

мију и свима који су учествовали у припреми реализацији програма обиљежавања 70. годишњице Битке на Козари, а посебно умјетницима и организаторима програма свечане академије.

Козара спомиње и опомиње

Послије Београда, 3. јула ове године у организацији Одбора Владе РС за његовање традиције ослободилачких ратова, уприличено је обиљежавање седам деценија од козарске епопеје ин а Мраковици. Манифестација под називом „Козара спомиње и опомиње“ почела је пријемом, који је министар борачко-инвалидске заштите РС Петар Ђокић организовао за представнике СУБНОР-а и госте. У оквиру обиљежавања служен је парастосом погинулим борцима и цивилним жртвама народно-ослободилачког рата. Вијенце испред меморијалног зида на Мраковици положили су предсједник Републике Српске, Милорад Додик, делегације Народне Скупштине и Владе РС, СУБНОР-а, БОРС-а, представници амбасада Руске Федерације и Србије у БиХ и начелник општине Приједор, Марко Павић.

На Народноослободилачку борбу могу бити поносни и борци посљедњег отаџбинског рата који данас, са својим дједовима и очевима учесницима НОР-а, обиљежавају овај значајан датум из историје српског народа. „Републику Српску волимо и бранимо, увјерени да бранимо слободу и достојанство свих који овдје живе. Она је довољно широка да прихвати

све, без обзира на нацију и вјеру, који овдје живе и поштују њен уставни поредак“, поручио је Додик. Предсједник Српске је истакао да поруке да слободе са Козаре и свих других таквих мјеста морају бити јасне. „Поруке о прихватању свих морају бити јасне, али и поруке о неприхватању фалсификатора историје и неприхватања Републике Српске морају истом снагом да буду одбачене“, навео је Додик.

Министар борачко-инвалидске заштите РС Петар Ђокић поручио је окупљенима на Мраковици да је српски народ претрпио геноцид у Другом свјетском рату и да та чињеница никада не смије бити заборављена и увијек мора бити истицана. „Много је покушаја да се

минимизирају и потисну у заборав жртве које су пале за слободу нашег народа и народа на просторима бивше Југославије. Треба истаћи чињеницу да је носилац народноослободилачке борбе био српски народ и да је у тој борби највише страдао“, рекао је Ђокић. Он је нагласио да се народ Крајине и Козаре тада супротставио далеко јачем непријатељу у настојању да сачува слободу и право да живи у свом и на свом.

У фокусу

“Јужни ток” кроз Републику Српску

“Русија ће подржати дејтонски статус и привредни развој Републике Српске” - изјавио је председник Владимир Путин. На маргина-

ма Економског форума у Санкт Петербургу са њим се састао и у дужем разговору задржао председник Милорад Додик. Било је ријечи о новим улагањима руских државних предузећа у нафтну индустрију и хидроенергетске потенцијале Српске које би подржала моћна Сбербанка, а посебно о томе да један крак нафтовода који ће снабђевати овај дио Европе прође кроз Републику Српске. Конкретније договоре на ову тему председник Додик је водио у Гаспрому са председником управног одбора те компаније Алексејем Милером, а у оквиру раније потписаног споразума између владе РС и руског министарства за енергетику. У току јула биће потписан споразум којим ће Гаспром гарантовати годишњу испоруку потребних количина овог енергента који је јефтинији од нафте и мазута. “Морамо брзо предузети све потребне активности за израду пројекта гасификације: загријавања градова и преоријентацију индустрије на

гас што ће донијети енормне уштеде и енергетску стабилност Српске. А директор Милер се сложио да би било најбоље да Гаспром и Гасна компанија РС формирају заједничко предузеће које би водило све неопходне операције”, закључио је Додик. У наставку боравка у Санкт Петербургу, председник Српске је имао сусрет и са Сергејем Горковим, замјеником председника управног одбора Сбербанке. Водећа руска банка однедавно се појавила домаћем тржишту пошто је преузела Фолксбанку и пуним капацитетом почеће да ради почетком идуће године и постати важан фактор стабилног финансирања и пословања у Републици Српској. Оперативни договори о кредитирању малих и средњих предузећа, финансирању институција и осталим пројектима наставиће се током јула у Бањалуци. Додик је био Путинов гост на радном ручку заједно са македонским премијером Груевским, киргистаснским предсјеником Атамбајевим и финским министром финансија Урпилаиненом, а руски председник је и том приликом подржао улагања Русије у текуће и будуће пројекте у РС заложивши се за мир на Балкану. “Овдје смо добродошли и имамо пријатеље који имају разумијевања за ситуацију у којој се налазимо и који су спремни да нам помогну. Зато је наш стратешки циљ да наставимо да градимо најбоље односе са Руском федерацијом” – узвратио је председник Српске. Током тродневног економског форума у Санкт Петербургу који је окупио хиљаду и петстотина државних представника и представника свјетске пословне елите, имао је бројне и важне сусрете међу којим издвајамо разговоре са Хе Гоцијаном, секретаром ЦК КП Кине о потенцијалним улагањима ове земље у привреду а првенствено у енергетику, машиноградњу и трговину Српске. А као резултат је улиједио позив председнику Републике Српске да што прије посјети Кину и ступи у директне контакте и преговоре о конкретним пројектима са државним компанијама, водећим банкама и пословним људима.

Специјалне везе

Полазници Дипломатске академије Србије у посјети влади РС

Министар Жељка Цвијановић је одржала предавање полазницима дипломатских академија Српске и Србије

Руководство и полазници Дипломатске академије Министарства спољних послова Србије боравили су 22. Јуна о.г. у студијској посјети Влади Републике Српске.

Министар за економске односе и регионалну сарадњу Жељка Цвијановић, овом приликом у Административном центру Владе Републике Српске одржала је предавање о актуелној политичкој ситуацији у Републици Српској с освртом на процес европских интеграција полазницима Дипломат-

ске академије Министарства спољних послова Србије.

На предавању полазницима Дипломатске академије Министарства спољних послова Србије придружили су се и полазници Дипломатске академије Републике Српске у Бања Луци.

Министар Жељка Цвијановић истакла је да Република Српска посљедње двије године апсолутно предњачи у БиХ по питању европских интеграција, а оно што ради Влада Српске омогућиће јој да у тренутку до-

бијања датума преговора буде апсолутно спремна, као и да су европске интеграције најдоминантнији процес у региону и да се преко овог процеса може посматрати низ ствари у БиХ.

Такође, овом приликом указали смо на логичности и нелогичности које прате овај процес у БиХ, које су специфичности БиХ, са којим се проблемима суочава и у којој мјери је извјесно њено даље кретање према ЕУ".

Амбасадор Србије у БиХ Нинослав Стојадиновић рекао

Специјалне везе

је да је предавање, на којем су учествовали и полазници дипломатске академије из Српске, обострано корисна сарадња, на којој ће се и даље радити у складу са Споразумом о специјалним паралелним везама.

“Специјалне паралелне везе омогућују да уз веома мала финансијска средства, ангажовање људи из извршне власти, учинимо на први поглед мале кораке који ће у будућности доста донијети на размјени искустава”, рекао је Стојадиновић.

Према његовим ријечи-ма, Србија има више капацитета у процесу европских интеграција, али су искуства која студенти из Србије могу стећи у БиХ, с обзиром на њену специфичну уставну архитектуру

и другачије проблеме на европском путу, јединствена.

“Оно што ради Влада Српске омогућиће да у тренутку добијања датума почетка преговора Република Српска буде апсолутно спремна”, поручио је Стојадиновић.

Министар Жељка Цвијановић подсетила је да је Министарство за економске односе и регионалну сарадњу прошле године потписало Меморандум о сарадњи са Министарством иностраних послова Србије и да је ово један од пројеката које заједнички реализују.

“Прошле године смо провели обуку кадрова из Министарства за економске односе и регионалну сарадњу у Министарству спољних послова

Србије, а ово је била добра прилика да се полазници двије академије упознају са политичком ситуацијом у Српској и БиХ, са посебним освртом на процес европских интеграција”, рекла је Цвијановићева.

Догађају су присуствовали руководиоци Дипломатске академије Министарства спољних послова Србије амбасадор Божин Николић и генерални конзул Републике Србије у Бањалуци Јадранка Дерајић.

Култура

Свечано обиљежено првих годину дана Андрићграда

Откривањем монументалног споменика прослављеном књижевнику и нобеловцу Иви Андрићу 28. јуна ове године, на Видовдан, уз пригодну свечаност и присуство бројних политичких, културних и јавних личности из Србије и Српске, свечано је обиљежен завршетак прве фазе пројекта едукативно-туристичког комплекса Андрићград.

Град који настаје на ушћу Рзава у Дрину биће место стваралаштва, умјетности и помирења, ријечи су којима је редитељ Емир Кустурица, идејни творац Андрићграда, поздрављив окупљене госте.

“Само љубав може да преко ноћи створи један град, и само љубав може пацификовати осветничку нарав и потребу да се истребљују сународници

друге вјере,” поручио је Кустурица.

“Овај град ће помоћи да наше, али и великане других народа вратимо на позорницу”, рекао је Кустирица на свечаности којој су, осим највиших званичника Републике Српске, присуствовали и министар унутрашњих послова Србије и мандатар за састав нове владе Ивица Дачић, вицепремијер Јован Кркобабић, министар

Култура

Предсједник Милорад Додик и Емиру Кустурица

спољних послова Србије Вук Јеремић и изасланик предсједника Србије Оливер Антић.

Посебну захвалност Кустурица је изразио главном покровитељу пројекта, предсједнику Републике Српске Милораду Додику, којег је назвао “доказаним борцем за истину да српски народ није илегална организација већ мали, али значајан народ”.

“Предсједник Српске Милорад Додик прихватио је да се гради Андрићград и ми заједно први у свијету једном нобеловцу градимо један град”, додао је Кустурица.

Предсједник Додик је изразио задовољство и захвалност због тога што ће се у Андрићграду, осим што ће се реафирмисати дјело великог писца, људи окупљати и на најбољи начин уздизати нацио-

налне вриједности српског народа.

“Овај град од камена треба да промијени имиџ цијеле општине, али и да пошаље јасну поруку да српски народ не жели да се одрекне својих великана и да је спреман да гради и грађевине оваквог типа, које ће подсјећати на велико дјело нашег нобеловца”, рекао је Додик.

Осим Милораду Додику, Кустурица је кључеве Андрићграда, као почасним грађанима, уручио Вуку Јеремићу и Матији Бећковићу.

На свечаности је говорило и више гостију из Србије, који су истакли значај недјељивости српског народа, која је, како су поручили, оличена и у древном мосту Мехмед-паше Соколовића, односно Андрићевој “На Дрини Ћуприји”.

Од 5. јула Андрићград отворен за посјетиоце

Андрићград или Каменград је подигнут у част нобеловца Иве Андрића. Ријеч је о тргу који се простире на 17.000 квадратних метара у Вишеграду. Град граде Кустурица и Влада Републике Српске, а као инспирација послужио је Андрићев роман “На Дрини Ћуприја” за који је и добио Нобелову награду.

За годину дана у Каменграду се под кровом нашло више од 10.000 метара квадратних камених грађевина. Од укупно 46 објеката који ће бити подигнути до 2014. године, до сада је завршен 21. Изграђени су зграда Андрићевог института, Градска кућа, позориште, биоскопи, робна кућа, хотел, корзо са низом дућана и занатских радњи, главна каплица са кулом. Кустурица је најавио да ће идуће године бити изграђена зграда Академије лијепих уметности, храм по угледу на Високе Дечане, још два хотела, караван-сарај, српска кућа, двије галерије и зидине око цијелог града. Кустурица и Влада РС започели су изградњу Андрићграда 28. јуна 2011. године и планирано је да се град заврши до Видовдана 2014. године, када би требало да буде свечано отворен извођењем опере “На Дрини Ћуприја” у новом позоришту. А од 5. јула ове године Андрићград је отворен за посјетиоце сваким радним даном од 18 до 22 часа.

Туризам

Ергела Борике

Ергела Борике се налази 18 километара сјевероисточно од Рогатице, на Боричкој висоравни (1100 метара надморске висине) смјештеној између кањона Дрине, Сјемећа, Деве-така и Бокшанице.

Још давне 1893. године на Борикама је основана ергела за узгој арапске, а касније босанско-брдске пасмине коња, једина ове врсте на Балкану. Првобитни циљ ергеле био је да се планским одабиром добије крупнији, масивнији брдски коњ са крупнијим вратом и војсци потребним особинама, а за то је био потребан арап-

ски коњ као оплемењивач. За остваривање таквог циља Аустроугарска није штедјела ни новца ни стручњака. Из овог краја у народни узгој, али и за привреду, војску и друге потребе, долазе високорасни коњи по којима је БиХ постала позната, не само у региону него и у Европи. У најбољим временима ергеле “Борике”, шездесетих, седамдесетих и осамдесетих година прошлог вијека, арапски и босанско-брдски коњи редовно су побјеђивали на домаћим и иностраним пољопривредним сајмовима.

У почетку рада ергела кренуло се са неколико линија да би се с временом, због доминације у наслеђивању особина, задржале двије узгојне линије: “Мишко” и “Барут”. Сви мушки потомци носе име по линији оца, добијају своје мјесто у матичним књигама: датум рођења, име и матични број оца и мајке, те број жига, или, једноставније, сваком грлу може да се прати поријекло најмање четири генерације уназад, а за већину грла чак и до десет генерација. Сво женско потомство добија име по роду (поријеклу мајке) и ма-

Туризам

тични број и жиг, који их прате кроз цијели живот.

Ергела Борике је од 1895. године почела увозити прве пунокрвне арапске коње из Сирије. Екстремни услови у ергели нису били погодни за опстанак и квалитетни узгој чисто крвног пустињског коња, па је због тога велики број увежених коња из Сирије оболио и угинуо. Зато су убацивани и арапски пунокрвни и полукрвни коњи из најбољих европских ергела Radautz, Babolna и Slawuta, који су били прилагођени на ову климу. Такав селекцијски узгојен арапски коњ служио је као оплемењивач босанско брдског коња и сачуван је и дан данас. Послије 110. године узгоја коњ је остао фенотипски идентичан изворном арапском коњу, остао је непромијењен и изгледом и карактером, с тим да је очеличен условима који нису нимало слични онима у њиховој прадомовини.

За потребе аустроугарске војске, али и за пољопривреду и шумарство, укрштањем арапских и традиционалних босанских коња добијена је изузетно издржљива пасмина босанско-брдских коња, која се убрзо показала погодном за народни узгој, а поготово за потребе војске.

Босански брдски коњ је једина босанскохерцеговачка аутохтона пасмина коња. То је коњ челичне тјелесне грађе, несразмјерне снаге, отпоран на

болести, снажне конституције и велике издржљивости, врло добро прилагођен климатским приликама подручја на којем живи, а задовољава се скромном исхраном и смјештајем. Он се врло вјешто и окретно креће и по најнеприступач-

нијим планинским предјелима носећи разне врсте терета или разне врсте јахача, увијек опрезан и сигуран.

Арапски коњи су виткији, а босански брдски су нешто нижи и јачи, али ништа мање лијеви. Те двије врсте не могу да живе заједно. На једном пашњаку су арапске женке, а на другом пашњаку женке босанског брдског коња. Мужјаци једне и друге врсте живе одвојено у боксовима и шталама. Коњи арапске пасмине, а посебно босанско-брдске, време-

ном су постали изузетан бренд Боричке висоравни, посебно у златном периоду развоја овдашњег туризма осамдесетих година минулог вијека. Само у ергели "Борике" крајем осамдесетих година прошлог вијека узгајано је око 400 грла, не рачунајући знатно већи број који је узгајан у оквиру кооперативног породног узгоја. Нажалост, у оквиру ергеле "Борике" данас је њихов број је спао на 98, од чега 56 босанско-брдске пасмине и 40 коња арапске пасмине. Ергела „Борике“ је посљедње мјесто гдје се одржава генетски потенцијал босанског брдског коња као засебне врсте и једино мјесто гдје се о њему плански брине.

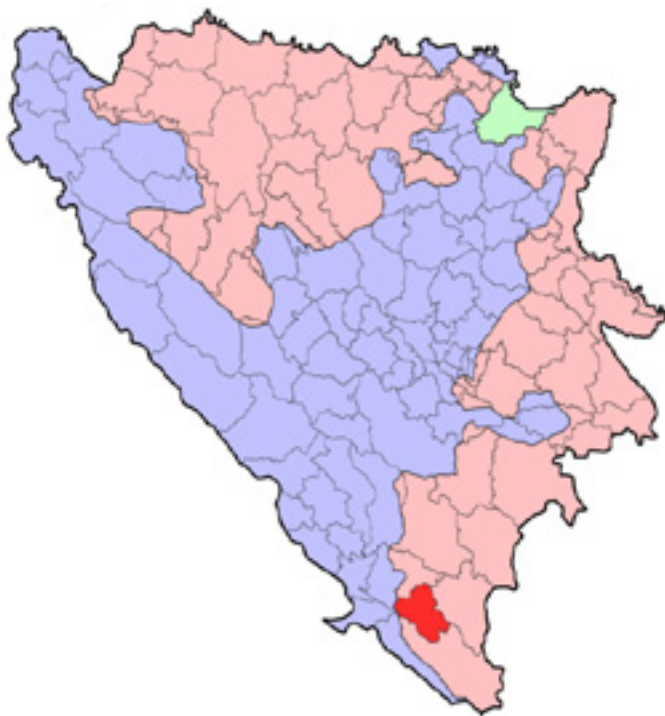
Недалеко од ергеле никао у боровој шуми, окруженој пропланицима по којима су јурили коњи врани и неоседлани смјештен је хотел Борике. Одмах након изградње, 1974. године, привукао је пажњу политичке и естрадне елите. Право на љепоту природе, најбоље коње и бескрајне количине озона имали су само одабрани. Било је то вријеме када су на Боричкој висоравни снимани филмови и телевизијске драме, а и легендарна група "Бијело дугме" боравила је неколико мјесеци управо на Борикама и уз коње овдашње ергеле су настале њихове најбоље пјесме на албуму "Пожурите коњи моји, дуг је пут".

Општина РС

Љубиње

Љубиње је административна јединица са дугим историјским трајањем. У писаним изворима Љубиње се први пут помиње 1404. године. Дио жупе Попово или самостална жупа средњовјековне српске државе, сједиште кадилука и војне структуре, у периоду Османског царства, котар за вријеме Аустро-угарске управе, срез у Краљевини Југославији. Након Другог свјетског рата, на почетку периода комунистич-

Дејтонског споразума општина Љубиње има 318,5 км² и припада Републици Српској. Усљед масовног страдања српског становништва под окупацијом НДХ у Другом свјетском рату, миграција у процесу колективизације и колонизација у поратним годинама на подручју Општине Љубиње се формира знатно малобројнија заједница изразито већинске српске националне структуре. Према попису из 1991. године, од

ке владавине у Југославији, административном подручју Љубиња ампутирана је шира област Попова, а придодато подручје Жрвња и Кртиња, па је Општина Љубиње сведена на око 320 км² површине. Након

4.172 становника, више од 90% су Срби.

Процес индустријализације у вријеме социјализма је омогућио запошљавање готово све радне снаге, станоградњу, те изградњу инфраструктуре у

градском насељу, али је оставио трајне посљедице миграција на релацији село-град. На почетку 2010. године Љубиње је изразито неразвијена мала општина скромних привредних и друштвених ресурса суочена са изазовима одрживости и развоја, како у погледу економије, тако и у погледу демографског, друштвеног и административног потенцијала.

Подручјем Општине, кроз градско насеље пролази савремени магистрални пут (М6), који Љубиње повезује, с једне стране са Требињем, Дубровником, односно Никшићем, а с друге стране са Стоцем, Мостаром, односно Чапљином, Метковићем и Пलोчама. Значајан је и путни правац који повезује Љубиње са Берковићима и Билећом. Мостар је од Љубиња удаљен 50 км, што је уједно и раздаљина до најближег аеродрома.

Најближа лука је лука Плоче, док је најближа жељезничка пруга која се налази у Чапљини удаљена око 40 км.

У Љубињу доминира утицај медитеранске климе, док она у брдском дијелу има карактеристике умјерене континенталне климе. Иначе, под-

Општина РС

Панорама Љубиња

ручје биљежи изразито висок просјечни годишњи ниво падавина, као и изразиту осунчаност током читаве године. Средња годишња температура ваздуха у Љубињу износи $12,0^{\circ}\text{C}$, са доста израженим разликама. Најхладнији мјесец је јануар са $3,0^{\circ}\text{C}$, а најтоплији јули са $20,8^{\circ}\text{C}$. Високе температуре у летном периоду често прузрокују велике штете пољопривредним културама. Зимске температуре најчешће не падају испод -10°C .

Рани јесењи мразеви нису карактеристика овога краја, али се, доста ријетко, могу појавити касни прољећни

мразеви (слабијег интензитета), крајем априла и почетком маја. То је последица инверзија које настају због близине планинских масива и потпуно затворених поља. Штете од позних мразева веће су у доњем дјелу Љубињског поља, а мање у вишим дијеловима. Запажа се доста висока температура у вегетационом периоду која износи $17,1^{\circ}\text{C}$, што одговара биљкама које захтјевају много топлоте. Преовлађујући вјетрови у љубињском крају су јужни и сјеверац или бура.

По количини и распореду падавина љубињски крај припада медитеранском климат-

ском типу. Средња годишња висина падавина је доста висока и врло колебљива по годинама и периодима. Распоред падавина у току године (по годишњим добрима, мјесецима и краћим временским интервалима) изразито је неповољан са аспекта развоја вегетације и гајења пољопривредних култура.

На простору Општине могу се издвојити двије морфоструктурне цјелине. По ободном дијелу Општине простиру се планински масиви, од којих је највећи Бјеласица (1338 м) и Видуша (1328 м), док је унутрашњи простор Општине нижи

Општина РС

Црква посвећена рођењу Господара Исуса Христа у Љубињу

и углавном заравњен (битно обиљежје овом простору даје Љубињско поље површине 8,3 км² које лежи на надморској висини од 394 до 420 м).

Иначе, оквир и брда Љубињског поља су типични крш, велике кречњачке површине са понеком већом или мањом увалом и шкрапама. Само дно вртача и увала представља површине које се искориштавају за пољопривредну површину.

Огромне количине воде које у току јесени и зиме падну на брдима око поља губе се дуж мањих и већих пукотина у кречњаку, одмах или после краћег површинског тока. Те воде не избијају нигдје у бли-

зини поља у виду извора, те је Љубињско поље у љетној половини године безводни крај. На подручју општине Љубиње не постоји ниједан стални водоток, нити извор, па је стратешки изазов питање: како обезбједити адекватну количину воде за становништво, јавне службе, привреду и пољопривреду.

Потенцијал рудног богатства на подручју Општине није у потпуности испитан. Постоје налазишта боксита у рејону Кртиња, а руда битумена је својевремено ископавана на подручју Мишљена. Налазишта кречњака, или лапорца нису експлоатисана.

Општини Љубиње припадају следећа насељена мјеста: градско насеље Љубиње и села: Банчићи, Влаховици, Воде-ни, Гледевци, Србац-Грабље, Градац, Дубочица, Жабица, Жрвањ, Ивица, Капавица, Кртиње, Крушевица, Крајпоље, Мишљен, Обзир, Поцрње, Пустипуси, Ранковци и Убоско, са бројним засеоцима.

Привреда

На подручју Љубиња сједишта имају 39 привредних субјеката типа предузећа, а регистровано је 70 самосталних радњи.

Општина РС

Улица у Љубињу

Овдје дјелују испоставе, пословне јединице најмање 20 субјеката са сједиштем изван Љубиња.

Дјелатност предузећа су различите, а оквирно се могу класификовати на следећи начин:

- у области перадарства најважније привредне активности имају: „Кока-продукт“, „Аграр“, „Љубивит“, „Љубивит-јато“, односно „Имел“,
- у производњи сточне хране значајан је капацитет „Фармавит-а“,
- у дрвној индустрији „Атлас вуд“,
- у грађевинарству: „Грађевинар“, „Неимарство плус“,
- у металопрерађивачкој производњи дјелује „Соко-ФТС“

и неколико микро предузећа,

- у производњи гумено-техничких производа „Соко-гума“ и
- у трговини и посредовању дјелује више предузећа као и испостава субјеката са других подручја.

Међу самосталним радњама највише их је из области угоститељства, затим трговине са малим бројем специфичних услужних дјелатности.

По величини, значају, запошљавању, укупном приходу издвајају се следећи субјекти: „Кока-продукт“, „Аграр“, „Фармавит“, „Имел“, „Атлас вуд“.

У области привреде посебну структуру чини преостали дио предузећа и капацитета гдје није завршен или је не-

успјешно изведен процес приватизације државног капитала. Изразити примјери су „Соко-ФТС“ а.д. и „Соко-Гума“ а.д., гдје још, након 12. година од доношења закона, није продат пакет од 30%, односно 45% државног капитала.

Неповољна власничка структура, вишедеценијско одсуство инвестиција у производни програм и технологије, старост радне снаге без потенцијала у подмлатку само су кључне карактеристике које ограничавају развојни потенцијал споменутих субјеката, а они су својевремено били носива структура малог металопрерађивачког комплекса, који је запошљавао и више од 400 радника.

Општина РС

Народна библиотека

Међу важне привредне субјекте, који нису успјели самовладати почетне тешкоће постприватизационог процеса истиче се фабрика конфекције „Љубињка-експорт“. Специфичност је у томе што је предузеће запошљавало бројну претежно женску радну снагу, а дјелатност и предузеће су били нејаки да се одупру хировима тржишта и удару свјетске економске кризе.

У процесу транзиционих тешкоћа застао је развој па је и изгубљен потенцијал фабрике полуиретанских панела, „Сокопанели“ а.д. која је у стечају.

Стечајем је окончана и судбина „Догание 1890“, некадашњег носиоца производње и прераде сировог дувана.

Последњих година евиденцију укупних прихода привредних субјеката региструје

„Апиф“, па се у процјенама користе подаци ове агенције. Извјесно је да стручно јавност констатује да „Апиф“ нема могућност да евидентира сва кретања, па су потребне и процјене неевидентираних прихода.

Након 2008.године, када се биљежи укупан приход у износу од 31.402.000 КМ, расходи у износу од 32.620.000 КМ. 2009.године „АПИФ“ биљежи значајно смањење величина, а доноси податке о пословању 36 субјеката. Пријављен је, евидентиран, укупан приход у износу од 18.199.000 КМ, а расходи привреде су износили 18.985.000 КМ, што значи да евидентирани укупни губитак у 19 пријављених субјеката износи 1.509.600 КМ.

Укупан приход у распону од око 100.000-300.000 КМ исказали су „Технопром“, „Соко

ФТС“, „БМЈ Комерц“, „Водовод“, „Мивпро“, „Неимарство плус“.

Приходе у износу од 500.000 до око 800.000 КМ исказали су „Медитеран“, „Љубивит“ и „Хелас“.

У распону од 1-4 милиона КМ, приходовали су „Аграр“, „Грађевинар“, „Вуковић“, „Атлас вуд“, „Имел“, „Кока-продукт“ и „Фармавит“.

У погледу броја радника у привреди, ови субјекти дају следеће показатеље:

године 2008. запошљавали су 392 радника, а 2009 – 402 (овај број укључује и „Љубињуку“). Највише радника запошљава „Кока-продукт“ и „Атлас вуд“, слиједи „Имел“ и „Сокогума“ а иза њих је „Фармавит“, „Грађевинар“, „Соко ФТС“.

Пословне јединице субјеката са сједиштем изван Љубиња (Петрол, Маркет и други) остварују најмање 2 милиона КМ укупног прихода.

Процјене показују да изван евиденције АПИФ-а остаје значајан обим привређивања. Цијени се да би тај дио прихода могао износити око 4.000.000 КМ годишње.

Пољопривреда

Подручје има повољан географски положај, релативно повољне природне услове за производњу у органском поступку, извјесну традицију, а с друге стране мали и уситњени земљишни посјед, застарјелу механизацију, неповољну старосну структуру произвођача. Предности су значајан обим и вриједност производње у сто-

Општина РС

Одбојкашки клуб "Љубиње"

чарству, традиција овчарства и добро заснована производња на бази перадарства, савремена производња сточне хране, солидни резултати обнове традиције воћарства и савремени начин повртларства. Мане су: неповољан расни састав стоке, лоши хигијенски услови и екстензивни начин држања стоке, недостатак услова за организовани откуп млијека и других производа, скромна производна вриједност и површина земљишта, појава дугих сушних периода у летном периоду, скупа употреба механизације због конфигурације терена, недостатак довољних количина воде и савремених система наводњавања и сл.

Према подацима катастра, Љубиње има 1358 хектара обрадивог земљишта. Стање на терену казује да су земљишне парцеле на сели-

ма у великој мјери запуштене, зарасле у шикару а да се у солидној мјери користи само земљиште у Љубињском и Убачком пољу. Наравно, грађани Љубиња обрађују значајне површине земљишта у Поповом пољу. Према власничкој структури, општина Љубиње је власник око 220 хектара земљишта у Љубињском пољу и знатних површина пашњака, крша и шуме на сјевероисточним и југоисточним дијеловима општинског атара. Остало земљиште је приватно. Најинтензивнија активност одвија се на земљишту Љубињског поља, гдје је на општинском земљишту засад вишње на око 120 хектара, засад јабуке на око 30 хектара, уз нешто необрађених површина.

На подручју општине је регистровано око 1.250 говеда, од тога око 1.150 музних кра-

ва; број оваца се процјењује на 5000, а коза на 400-500 грла. Традиционална дјелатност пчеларства и производње меда се благо унапређује па се цијени да Љубиње има више од 5.000 пчелињих друштава.

Перадарство у Љубињу је, на бази традиције и интензивних улагања, изразито најразвијенија привредна дјелатност. Ово се односи како на обим, квалитет, запошљавање, тако и на укупан приход на подручју општине.

Гледано у цјелини, локална економија има одређени, чак солидан потенцијал одрживости и даљег развоја, али и ограничења која постоје, како на локалном плану, тако и шире у региону. Развојни изазови су: наставак инвестиција у прерадарство, заснивање прераде воћарске и повртларске производње, унапређење стања и конкурентности сточарске производње и ревитализација економских потенцијала села.

Туристички потенцијал

Бројне су оцјене о солидном потенцијалу развоја ловног туризма, еко туризма, али је познато да су извјесне припреме својевремено обухватиле могућност успостављања „ваздушне бање“ у Банчићима, на бази података о дуговјечности људи овог подручја. Има довољно података који би могли потврдити натпросјечно висок проценат становништва које је доживјело дубоку старост, и преко 100 година. Ова појава се повезује са

Општина РС

Стара црква у Љубињу

специфичном климом, исхраном људи и другим разлозима.

Као туристичке атракције могле би се издвојити бројне средњовјековне некрополе, а од природних ријеткости зелени дуб у Банчићима за кога легенда везује благослов Светог Саве. Легенда каже да се Свети Сава, кад је као принц Растко својевремено путовао овим дијелом земаља свога оца великог жупана Стефана Немање, једног лета одмарао у хладовини храста, кога је у знак захвалности благословио да вазда буде зелен. Зелени дуб је вишестолетни храст на коме лишће не жути него своје зеленило задржава чак до краја марта.

Туристичка инфраструктура Љубиња је изразито неразвијена. Врло скромна традиција, неразвијени капацитети објеката и услуга угоститељства, одсуства улагања у развој и промоцију туризма, основне су одлике стања туристичке инфраструктуре. Први помак би могло бити стварање критичне масе услова за формирање општинске туристичке организације.

Хотел „Љубиње“ са 50 лежајева, мали олимпијски базен за спортове на води, градска спортска дворана, солидно богата и приступачна ловишта, бројна излетишта, широка подручја нетакнуте природе, већ постоје.

Образовање

У Љубињу функционише Основна школа „Свети Сава“, Средња школа „Светозар Ђоровић“, а ради и Јавна установа Дјечији вртић. Према подацима из 2009. године Основну школу похађа 346 ученика, Средњу школу 174, а Вртић 38 полазника.

Посматрајући протекли петогодишњи период може се закључити да се број ученика благо смањује, што указује на негативне трендове демографских кретања, посебно када се зна да мали број ученика из Љубиња иде у школе у друга мјеста и да је врло мали број дјеце школског узраста изван процеса образовања. У погледу

Општина РС

Стећак из Љубиња

наставног кадра и просторних услова може се констатовати да је стање повољно. Школске зграде су изграђене прије 30-40 година и још су у добром стању. Концентрација кадра у једној установи и солидна традиција школства у великој мјери опредјељује квалитет наставе па је извјесно да се наставни програми изводе према високим стандардима. Као озбиљан индикатор се може узети чињеница да се свршени гимназијалци успјешно квалификују на студије.

Посебно се намеће питање избора алтернативног профила средњег образовања.

Гимназија општег смјера остаје приоритетан избор, а други образовни профил се појављује као питање на коме је тешко помирити жеље ученика и родитеља и за сада недефинисаних потреба тржишта рада.

Култура

На подручју Општине од 2005. године постоји Народна библиотека као установа културе. Почела је са радом на 200 м² корисног простора да би се 2007. године простор адаптирао. У функцији савремено опремљен и врло угодан простор од 400 м², библиотека-читао-

ница- интернет клуб и простор за видео презентације, изложбе слика, бесједе и промоције књига. Његовању вриједности културе и стваралаштву допринос даје и неколико аматерских удружења. На овом плану дјелује Одбор СПКД „Просвјета“, који издаје годишњак „Гласник Љубиње“. Позориште младих „Гимназијалац“ које промовише сценску умјетност, као и Фолклорно друштво „Љубиње“ које афирмише традиционалне вриједности игре и музике за вичајног наслеђа.

Као културну вриједност ширег значаја овдје треба издвојити споменичко наслеђе српске културе средњег вијека у облику некропола-мраморја –надгробних споменика високе умјетничке вриједности. Наравно, изузетно културно наслеђе чине православни храмови, цркве од којих неке потичу из давних времена. Међу њима се истичу цркве Св. Пророка Илије у селу Градац (матица црква, потиче из 13. вијека) и црква Св. Кнеза Лазара у Влаховићима. Црква у Влаховићима, изузетних архитектонских домета, потиче из косовског периода, а чува габаритне плоче на којима су ктиторски записи који свједоче високе домете културног и економског развоја тадашњег друштва. Културно наслеђе Љубиња нема адекватан институционални оквир за своју презентацију, афирмацију, а нарочито валоризацију као потенцијала туристичке понуде.

Општина РС

Спорт

Највишу и неупоредиву вриједност љубињског спорта чине одбојка и Одбојкашки клуб „Љубиње“, који дјелује од 1961. године. Највиши успјеси клуба су такмичења у првој лиги СФРЈ, а у поратном периоду, клуб је од почетка такмичења Премијер лиге БиХ члан елитне селекције БиХ одбојке. У дугогодишњем раду и трајању, клуб је однеговао све врсте стручности овог спорта, од свих такмичарских селекција, до судијског и тренерског састава, па је тако постао препознатљива школа одбојке и спортски бренд.

Већим дометима у погледу резултата на путу стоје финансијски проблеми, велики одлив младих играча, а у новијем периоду као посебно питање се истиче стање и опремљеност спортске дворане за извођење такмичења, јер више не задовољава прописане такмичарске услове.

Уз градску спортску дворану, која је постала неусловна за високе стандарде, међу спортске објекте треба истакнути недавно изграђени савремени базен за спортове на води, у оквиру пројекта Спортско-рекреационог центра „Боровик“.

Наравно, фудбалски стадион на Буцањима, стадион за мале спортове и бројна игралишта која су изграђена у посљедње двије-три године говоре о потребама и улагањима у спорт и рекреацију.

Амбициозни пројекат Спортско-туристичког центра „Боровик“ у близини малог

олимпијског базена, чека боља времена и инвеститоре.

Здравство и социјална заштита

Примарна здравствена заштита на подручју Општине је доста добро организована. Дом здравља има солидне услове простора, повољну квалификацију и старосну структуру запослених (4 љекара специјалиста), као и један љекар општр праксе, са адекватним бројем квалитетног осталог особља Од 2005. године Дом здравља функционише са 3 тима породичне медицине и службом хитне помоћи.

Развој ове дјелатности би могао бити усмјерен на рјешавање следећих питања:

- високе трошкове корисника због одласка на спец преглед у Требиње,
- високе трошкове корисника бројних услуга стоматолозије изван Љубиња,
- модел превенције у здравственој заштити омладине.

Према евиденцији министарства, Фонд здравствене заштите региструје 3.900 корисника услуга здравствене заштите на подручју наше Општине. Ради остваривања одговорности у области социјалне заштите, образована је 1993. године посебна јавна установа – Центар за социјални рад. Рад Центра се финансира из буџета Општине, а око 5 % средстава дотира јавни фонд дјечије заштите и други извори. Путем Центра одређено право из социјалне заштите 2009. године остварује око 586 лица. Око 120 лица остварује

право на новчану помоћ и његу од стране другог лица, у износу од 41 КМ по члану, што на годишњем нивоу износи око 55.000 КМ. Овдје су укључена и права незаштићених лица која су утврђена прописом Општине.

Саобраћајна инфраструктура

Ако саобраћајном инфраструктуром обухватамо мрежу путева на подручју општине, можемо закључити да она у основи задовољава само минималне стандарде и потребе, које су одређене укупним стањем развоја мале и изразито неразвијене заједнице.

Магистрални пут (М6) пролази кроз градско насеље и Љубиње повезује са сусједним мјестима Стоцем (20 км) и Требињем (60 км). На столачком правцу, коловозна трака има ширину од само 5м, што је озбиљна безбједносна сметња. Пут за Требиње је у бољем стању. Регионални путни правац Р 431 – Љубиње – Билећа би могао бити асфалтиран 2011. или 2012. године, али коловозна трака је широка само око 3 метра. Пут за сусједну општину Берковиће, који би могао имати регионални значај није асфалтиран. Сличан значај би могао имати и пут Љубиње-Кртиње-Моско (као спојни пут за М6 и М20)) али је већим дијелом неасфалтиран. Локални путеви, који повезују сеоска насеља са сједиштем општине укупне су дужине око 100 км од чега је асфалтирано 50 км. Више од 30 км пута није категорисано. Да се закључити да Љубиње има само 15-ак

Општина РС

км магистралног пута, да регионални правци још нису асфалтирани, да бројна села тек треба да добију асфалтне путеве. Извјесно, може се условно оцијенити да је задовољавајућа саобраћајна инфраструктура у већем дијелу градског насеља. На подручју општине није организован јавни превоз путника. Узроци су, с једне стране у промјени навика и готово масовној набавци и коришћењу претежно половних путничких аутомобила, а с друге стране у недостатку средстава за субвенције којим би били покривени губици у пословању превозника.

Електр енергетска инфраструктура и телекомуникације

Љубиње има напајање електричном енергијом путем 35 KV далековода из Стоца. Изграђен је 10 KV далековод на релацији Величани-Љубиње, као резервни извор снабдијевања, али је недостатан и често ван функције. Љубиње има око 1500 купаца/потрошача, од тога је највише домаћинства – 1320. Електроенергетска мрежа покрива готово сва насељена мјеста на подручју општине. Према подацима РЈ „Електро Херцеговине“, јединог дистрибутера, високонапонска мрежа на подручју општине има дужину од око 120 км, а нисконапонска око 80 км. Дио мреже на западном дијелу општине је девастиран још током рата и није обновљен. На фиксној мрежи телефона има 975 прикључака, 94 одсто територије је покривено сигналом мобилне

телефоније, број интернет корисника – ADSL се са 85 прикључака 2008.године попео на 205 у 2009. години. О корисницима мобилне мреже могуће су само процјене. Може се рећи да на појединим подручјима нема, или је слаб, сигнал јавног

Веско Будинчић, начелник општине Љубиње

ентитетског емитера (РТПС), а грађани у зони градског насеља могу користити услуге кабловског оператера.

Водовод и канализација

Љубиње се водом за пиће снабдијева водоводом са врела Брегаве, у Долу, општина Берковићи. Дужина вода је 16 км, а специфичност је у томе што се вода са изворишта системом пумпи избацује на висину од око 500 метара у резервоар Битуња, одакле иде гравитационим водом према Љубињу, гдје су уз стари изграђена два нова резервоара од по 1000 м³. Водовод је изграђен 1975. године, а има капацитет 50 л/сек. Осим Љубиња користе га: Вођени, Крајпоље, Дубочи-

ца, Вардуша, Убоско. Према подацима Ј.П. „Водовод“ које управља системом, дужина водоводне мреже износи око 40 км, број потрошача-пословних субјеката је 100, број домаћинства корисника је 910. Према истом извору губици воде износе 40%, а наплата услуге 60%. Цијена воде је 1,17 КМ/м³ за домаћинства, а за пословне субјекте око 1,5 КМ/м³. Након озбиљних инвестиција у поратним годинама, водовод Љубиње у дужем периоду функционише без посебних тешкоћа и застоја, али се намеће потреба хитних мјера смањења губитака воде, као и побољшања наплате, посебно у свјетлу великих трошкова електричне енергије за рад пумпног постројења. За сезонске несташице воде у вишим зонама (сјевер) тек треба наћи одрживо рјешење. Изградња главног колектора и почетне фазе канализације започета је 1998.године. У том периоду обезбијеђено је да се на систем канализације прикључе корисници најужег градског језгра, које је због старости насеља и засићености септичких јама било најугроженије – ризиком одлагања фекалија и другог течног отпада. У другој фази је изграђен колектор до индустријске зоне, који је омогућио прикључак за бројне кориснике из нових насеља. Сљедећа фаза била је изградња грађевинских дијелова система за пречишћавање отпадних вода.

Недостају средства за завршетак пречистача, нема средстава ни за изградњу нових елемената мреже, чак ни

Општина РС

за ургентне захтјеве прикључења школских објеката. У новије вријеме дошло је до озбиљног застоја у погледу организације рада и управљања системом канализације. Систем градске расвјете је изграђен у градском насељу и покрива око 70% овог простора. Елементи градске расвјете успостављени су и у МЗ Убоско. Одржавање и уређивање јавних површина, паркова, али и локалних путева, законом је одређено као комунална дјелатност од заједничког интереса. У дужем поратном периоду, у Љубињу су остваривани значајни резултати у погледу освајања урбаних стандарда. Посебно би се то могло истакнути за изградњу и уређење нових паркова и

других јавних површина, његовање хортикултуре и сл.

Одвоз смећа и отпада из стамбеног и пословног простора уређен је у складу са законом. У поратном периоду на овом плану је остварен велики напредак. Саниран је проблем дивљих депонија, стара депонија је затворена и у основи санирана, отворена је нова депонија комуналног отпада на подеснијој локацији. Систем канти за смеће успјешно је замијењен контејнерима и набавком новог возила подизача. У новије вријеме дошло је до застоја и сметњи, које свој узрок имају у слабој наплати комуналне услуге и другим организационим тешкоћама предузећа коме је ова дјелатност повјерена.

Инфраструктура

У саобраћајно-географском погледу простор општине Рибник се ослања на магистрални пут (М-5) Бихаћ – Јајце, који пролази једним дијелом општине, од улаза код Баба Руже, и излази на рјечици понорници према Мркоњић Граду.

Овај пут се наслања на путни правац Чађавица, преко Мањаче, ка Бањалуци. Путним правцем до Бањалуке се стиже одличним планинским асфалтним путем дужине 55 километара за само сат вожње. Кроз општину Рибник пролази асфалтни пут од Заблаћа до Врбљања, који је категорисан као пут од посебног интереса за Републику Српску.

ПРЕДСТАВНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

**Булевар деспота Стефана 4/IV
Београд, Србија**

Тел: 00 381 11 324 6633

Факс: 00 381 11 323 8633

E-mail: predstavnistvo@predstavnistvorsbg.rs